

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Hazine ve Maliye Bakanı Lütfi Elvan** tarafından Anayasa'nın 98. İçtüzüğü'nün 96. ve 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

Pero DÜNDAR

Mardin Milletvekili

Türkiye ekonomisi, yüksek işsizlik, enflasyon/hayat pahalılığı, yoksulluk, dışa bağımlılık ve cari açık gibi birçok yapısal problemin yanı sıra bölgesel eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin derinden yaşandığı bir yapıya sahiptir. Resmi istatistiklere göre, Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı kentler ekonomik gelişkinlik göstergeleri açısından en geri sıralarda yer almaktadır. Bölgedeki kentlerin büyük bir kısmı düşük yatırım oranları, ticari faaliyetlerin kısıtlı olması, yetersiz gelir, istihdam oranının düşüklüğü, işsizliğin Türkiye ortalamasının çok üzerinde olması gibi temel ekonomik sorunlara sahiptir. Son olarak TÜİK tarafından açıklanan "İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla" verileri bu adaletsizliği ve eşitsizliği daha net ortaya koymaktadır. Bölge bazı istatistiki veriler incelendiğinde Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı iller milli gelirden en az pay alan iller olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, İstanbul'da yaşayan bir vatandaş Ağrı'da yaşayan bir vatandaşın 5 katından fazla gelir elde etmektedir.

TÜİK tarafından açıklanan "İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2019" verilerine göre Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'dan (GSYH) en yüksek payı %30,7 ile İstanbul almıştır. İl düzeyinde cari fiyatlarla GSYH hesaplamalarına göre; 2019 yılında İstanbul 1 trilyon 327 milyar 452 milyon TL ile en yüksek GSYH'ye ulaşmış ve toplam GSYH'den %30,7 pay almıştır. İstanbul'u, 395 milyar 731 milyon TL ve %9,2 pay ile Ankara, 263 milyar 38 milyon TL ve %6,1 pay ile İzmir izlemiştir. GSYH'den en yüksek payı alan ilk beş il, 2019 yılında toplam GSYH'nin %53,7'sini oluşturmuştur. Bu istatistik, milli gelirin dengeli dağıtılmadığının önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Milli gelir refah göstergesi olarak kabul edildiğinden, kişi başına düşen gelirin miktarı bize aynı zamanda yaşam kalitesini de göstermektedir. İl bazında kişi başına GSYH'de; İstanbul 86 bin 798 TL ile ilk sırada yer alırken, onu 81 bin 228 TL ile Kocaeli ve 71 bin 27 TL ile Ankara izlemektedir. Son üç sırada ise; 18 bin 708 TL ile Van, 17 bin 465 TL ile Şanlıurfa ve 16 bin 727 TL ile Ağrı gibi illeri yer almaktadır. Mardin ise 28 bin 863 TL ile milli gelirden en düşük pay alan iller arasında yer almaktadır. Mardin TL bazında, 2018 yılında, 25 bin 113 TL'den 2019 yılında 28 bin 863 TL'ye yükselmiş olsa da dolar bazında kişi başına geliri, 243 dolar azalarak, 5326 dolardan 5083 dolara düşmüştür. Bunlara ek olarak son yıllardaki dağılımlara baktığımızda en düşük gelirin Mardin, Batman, Şırnak, Siirt illerini kapsayan (TRC3 kategorisinde değerlendirilen) İBBS 2. Düzey bölgesinde gerçekleştiği altı çizilmesi gereken bir gerçektir.

41065

Ayrıca TÜİK'in 4 Kasım 2015 tarihinde yayımladığı bültende yer alan ve bölgelere ve illere göre tüketim harcamalarının dağılımını içeren araştırmasına göre tek başına İstanbul ili tüm bölgenin 13 katı daha fazla toplam ülke tüketiminden pay almaktadır. Buna göre; (2012-2014) yılları arasında yapılmış olan toplam hane halkı tüketim harcamalarının yaklaşık %25'i tek başına İstanbul'da, %14,6'sı Ege Bölgesi'nde, %12'si Akdeniz Bölgesi'nde; buna karşılık sadece %1,9'u Erzurum, Ağrı, Kars ve Iğdır'ın aralarında bulunduğu Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde gerçekleşmiştir. Buna Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri de katıldığında bu oran ancak %10,7' ye çıkabilmiştir.

Bu bölgelerde tüketim harcamalarının çok önemli bir kısmı konut (kira), gıda gibi kalemlere ayrıldığından eğitim, eğlence ve kültür gibi harcamalar için geriye para kalmamakta ve eğitim harcamalarına sadece %1,1 pay ayrılabilir.

Bu bağlamda;

- 1) Milli gelirden en az pay alan illerin bölge illeri olmasını Bakanlığınız nasıl gerekçelendirmektedir?
- 2) İllerin ve bölgesel gelir eşitsizliklerinin sebeplerinin neler olduğuna dair çalışmalarınız mevcut mudur?
- 3) İl ve bölge bazlı eşitsizliklerin giderilmesi için bir çalışmanız var mıdır, varsa kapsamı nedir?
- 4) Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerin birçok göstergede geri kalmasının sebepleri nelerdir?
- 5) Gelir dağılımındaki bu adaletsizliği gidermek için hangi mali politikaları ve hangi araçları kullanmayı düşünüyorsunuz? Bunları nasıl kullanmayı düşünüyorsunuz?